

Γράμμα προς γονείς

Γράφει ένας προς τους γονείς του:

«Γιά κρύο και κακουχίες μή φοβασθε. Εδώ τὰ νεύρα μας γίνονται ατσαλένια. Σείς θά φαντάζεσθε πράγματα φοβερά και τρομερά, ενώ εμάς δέν μάς νοιάζει καθόλου. Γι' αυτό νά μή στενοχωριέσθε. Άλλως τε, για όλα τὰ Έλληνόπουλα τού μετώπου φροντίζει ή Μεγαλόχαρη ... ».

Και ένας άλλος, αφηγούμενος κάποιο περιστατικόν τού πολέμου, κατά τό όποιον ως εκ θαύματος, εσώθη από τόν θάνατον ένας στρατιώτης σύντροφός του, καταλήγει:

«Ευτυχώς η χειροβομβίδα δέν εσκασε, και ο λυτρωμένος πιά συνάδελφός μας έχει τάξει μιá λαμπάδα σάν τό μποϊ του στην Παναγία τής Τήνου, τήν όποία έχουμε όλοι για προστάτιδά μας».

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 27)

Γράμμα από γονέα

Η αυτή δέ πεποίθησις επικρατεί καί εις τὰ μετόπισθεν.

«Ο Θεός νά είναι μαζί σου» γράφει ένας πατέρας πρὸς τὸ μαχόμενον παιδί του, «ο Θεός νά είναι μαζί σου καί μαζί μέ τήν Πατρίδα μας. Τά χωράφια θά τὰ οργώσουμε εμείς μέ κάθε τρόπο ... Μή στενοχωριέσαι. Η Μεγαλόχαρη τῆς Τήνου θά κάνη τὸ θαύμα της καί θά σας δώση μεγάλη δόξα».

Περ. Η Ζωή, αρ. 1443, 10.12.1940

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 27)

Γράμμα σέ αδελφή

Κάπου στο Μέτωπο 29/11/40

Αδελφούλα μου,

Ο Θεός σέ φώτισε και μέσα στο δέμα πού μου στείλατε, έβαλες τά πέντε κείνα μανταρίνια ... Μόλις τάνοιξα κι' αντίκρυσά τόν κίτρινο θησαυρό τού νησιού μας, δάκρυσά ... Τά καθάρισα, τά χώρισά σέ φέτες και τά φάγαμε μέ τ' άλλα φανταράκια τής διμοιρίας μου.

Σέ βεβαιώ πώς ούτε τά τσοφλάκια δέν πετάξαμε ...

Αδελφούλα μου, σωστό βάλαμο ήταν για τίς διψασμένες ψυχές μας. Λές και πήραμε νέες δυνάμεις ... Αδελφούλα μου, νικούμε παντού! Η Παναγία, ολοζώντανη, μάς ακολουθεί. .. Παρακαλείτε και σεις όσο μπορείτε για τήν σύντομη τελική νίκη!

Γειά σου Αδελφούλα μου

(Τό παρόν είναι ένα μέρος τής επιστολής)

Εφ. Η Πρόοδος, 17.12.1940

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 27)

Κάτω από μίαν αλβανική εληά

Σάς γράφω κάτω από μίαν αλβανική εληά. Κάνω στρατηγικά σχέδια, πώς θά μπόω στά Τίρανα γρηγορώτερα. Διέκοψα τό γράμμα μου γιά 20 λεπτά, γιατί τρία ιταλικά αεροπλάνα μάς έρριξαν μερικές εληές (βόμβες) και μάς σκότωσαν, ώ! τού θαύματος, ένα μουλάρι άρρωστο! Παναθεμά τους τί θόρυβο κάνουν' σφυρίζουν δαιμονισμένα. Εάν πήτε και γιά τις βόμβες τους' ευτύχημα είναι πώς σκοπεύουν εμάς και πέφτουν 500 μέτρα μακρυά μας. Μακρυά, σέ 2-3 χιλιάδες μέτρα, γίνεται αερομαχία, ωραίο θέαμα, μά τήν αλήθεια. Αλλά ο Ιταλός εχάθη στά σύννεφα.

Πότε θά σάς στείλω τό γράμμα μου, δέν ξεύρω. Έχετε γειά, γιά σήμερα.

Σάς φιλώ όλους.

Ο υιός σας ΝΙΚΟΣ

Εφ. Η Νίκη, 14.12 .. 1940

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ 82)

Τ.Τ. 152 Τετάρτη

1 Ιανουαρίου 1941 ώρα 0.5!

Αγαπημένες μου,

Χρόνια πολλά. Μέ το καλό ο καινούργιος χρόνος ...

Είναι η πρώτη χρονιά, έπειτα από τόσα χρόνια, που κάνω Πρωτοχρονιά μακριά Σας ...

Πάντα, αυτή την στιγμή, κάθε χρόνο, με αξίωνε ο Θεός να κρατώ το μαυρομάνικο μαχαίρι του σπιτιού για να κόψω από την πηττα που φιλοτεχνούσαν δυο αγαπημένα χεράκια, το κομμάτι του Χριστού, της Παναγίας, του Σπιτιού, ... γύρω από το στολισμένο τραπέζι μας. Κι' ερχόταν τότε η αγωνία της τύχης του νομίματος. Ποιός θα είναι ο τυχερός της χρονιάς; Σέ ποιανού κομμάτι θα βρεθη το νόμισμα; Α! όχι, εφέτος την ωραία Πρωτοχρονιά του '41, εγώ, παιδιά μου, είμαι ο τυχερός!

Σέ μένα έπεσε τό ανεκτίμητο νόμισμα νά έλθω εδώ επάνω στά Αλβανικά βουνά, νά ακούω, κι' αυτή τήν στιγμή ακόμη, τό Βαρύ Πυροβολικό μας νά κτυπά αλύπητα τόν δρόμο πού ακολουθούν, φεύγοντας πανικόβλητοι οι κατακτηταί τής Ρώμης, πού νόμισαν πώς μπορούσαν νά ποδοπατήσουν τήν Ελλάδα μας.

Σ' εμένα έλαχε νά ιδώ τά μέρη όπου τό Σύν/μά μας τού Ιππικού απεδεκάτισε τήν Μεραρχία τους, τήν περίφημή τους «Τζούλια».

Σ' εμένα έλαχε νά ακούσω άλλον αξιωματικόν νά διηγείται πώς μέ 187 άνδρες εκράτησε έξ χιλιάδες Ιταλούς.

Εγώ είμαι ο τυχερός πού βλέπω κάθε μέρα τά κατσάβραχα, τά απρόσιτα και στά γίδια ακόμη, όπου σκαρφάλωσαν οι θρυλικοί φαντάροι μας μέ τήν λόγχη, αφηφώντας τούς παντοειδείς όλμους και ολμάκια πού διέθεταν αυτοί οι τσαρλατάνοι, πού έβαλαν τούς χάρτες κάτω και εκοβαν τήν Ελλάδα σαν πρωτοχρονιάτικη πήττα.

Εγώ, έχω τόν μεγάλο κλήρο νά υπηρετώ τήν Ελλάδα μαζί μέ τά άλλα παιδιά της.

Νά μέ συμπαθάτε όμως ... Όταν μιλά κανείς για τόν αφάνταστο και ανυπέρβλητο ηρωισμό τού Ελληνικού Στρατού παρασύρεται αθελά του ...

..... ~ .

Ήλθε, Πάκι μου, ο Άγιο-Βασίλης εφέτος; Γουρλώσανε πάλι τά δυό σου γαλανά ματάκια, όταν άναψαν τά φώτα, μπροστά στά δώρα πού σου έφερε ο καλός Άγιος; Για μένα, είναι η καλλίτερη Πρωτοχρονιά τής ζωής μου, σεις πώς υποδεχθήκατε τόν καινούργιο Χρόνο;

Πολλά φιλιά

Ευάγγελος

Γράμμα Ευάγγελου Νομικού

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 150)

Ο ενθουσιασμός των Ελλήνων για την νίκη,

μέσα από τις επιστολές τους

Πόπη Χατζηγιάννου, Σπυρίδωνος Τρικούπη, Πειραιεύς,

πρός τον Αντώνιον Χατζηιωάννου, 11/68 Τ. Τ. 345.

«Αντώνη μου,

Αυτήν τήν στιγμήν, μάθαμε τήν νέα νίκη μας, δηλαδή τήν κατάληψι τής Κλεισούρας. Δέν μπορείς νά φαντασθής τί κακό πού γίνεται. Δάκρυα χαράς καί υπερηφανείας τρέχουν από μικρούς καί μεγάλους στά φλογισμένα τους μάτια.

Αντρούλη μου, κοντεύομε νά φτάσωμε στόν αντικειμενικό μας σκοπό. Τώρα, περιμένομε μέ αγωνία νά πάρωμε τό Ελσαβάν καί τόν Αυλώνα, καί τότε κατ' ευθειαν στήν θάλασσα. Καί ύστερα, θά σάς περιμένωμε στούς δρόμους, στά λιμάνια, στά παράθυρα, στίς αυλές, στίς εξώπορτες, μέ λαχτάρα καί δάκρυα στά μάτια νά σάς στεφανώσουμε μέ τό αμάραντο στεφάνι τής Δόξης ...»

Εφ. Ελεύθερον Βήμα, 21.2.1941

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 155)

«...Ψώνιζα ότε ακούμε τίς καμπάνες. Δέν ξέρεις, γιόκα μου, τί γίνεται όταν ακούμε τίς καμπάνες. Ανάστασις. Τήν χαρά του κόσμου. Εγώ δέ, τόσο πολύ αισθάνομαι καί χαίρομαι πού αρχίζω νά κλαίω...».

Συλλογή Κυρ. Ντελοπούλου

Από τό Λεύκωμα «Κοροΐδο, Μουσσολίσι»

« ... Καλή μου μαννούλα, ετραυματίσθηκα στην Κλεισούρα και μέ μετέφεραν στον Πειραιά. Φθάσαμε, στις 28 τό πρωί στις 10 η ώρα, στό λιμάνι' πριν πλησιάσουμε για νά βγουμε, βγήκαμε στην τaráτσα και είδαμε τήν Εθνική Οργάνωση Νεολαίας μέ μουσική παρατεταγμένη και μέ χίλια πράγματα. Αυτή η

οργάνωσις είνε τό χέρι τού εθνικού μας κυβερνήτου κ.

Ι.
Μεταξά. Είνε ο στρατός τών μετόπισθεν. Όταν κατεβαίναμε, μαννούλα μου, άρχισε νά παίζη

η
μουσική, και νά χαλά ο κόσμος, δέν μπόρεσα νά κρατηθώ και έκλαπα μέ τήν ψυχή μου. Πόσο ωραία περνώ στό νοσοκομείο, και πόσος κόσμος περνά και μάς ευγνωμονεί, δέν μπορώ νά σου περιγράψω. Όταν έλθω, θά σου τά διηγηθώ όλα. Τό τραύμα μου δέν είνε τίποτε ...

... Όταν νοιώθουμε ότι, πίσω μας, υπάρχει ένας ολόκληρος κόσμος πού φροντίζει για τά σπίτια μας, για τίς απροστάτευτες οικογένειές μας, για τίς εγκαταλελειμμένες υποθέσεις μας, Όταν βλέπωμεν ότι τά αισθήματα τής αλληλεγγύης πλημμυρίζουν τίς καρδιές όλου τού Ελληνισμού, η ψυχή μας γεμίζει συγκίνησι και ορκιζόμεθα καθένας στην συνείδηση τού ότι δέν θά αφήσωμε ποτέ εχθρικό ποδάρι νά μολύνη τήν ένδοξόν μας γή.

Αψηφούμε τά χιόνια και τίς παγωνιές, αγνοούμεν τούς κόπους και τίς κακουχίες.
Εξάπτεται η ατομική μας φιλοδοξία και μάς καθιστά τρομερούς, ικανούς νά επιτελέσωμεν

καί τούς δυσκολώτερους άθλους ... »

Εφ. Ο Τύπος, 20.1.1941

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 155)

Αντωνόπουλος Κωνσταντίνος

πρός Χαρίκλειαν Χριστίδου

«Αγαπημένη μου. Η πατρίδα εκινδύνευε και έπρεπε γι' αυτήν να τά θυσιάσουμε όλα. Όνειρα, και τον εαυτό μας ακόμη. Έχουσα αρκετό αίμα στον βωμό της δοξασμένης πατρίδος, και είμαι υπερήφανος γι' αυτό. Έχουμε δοξασμένη και τόσο μεγάλη πατρίδα, γι' αυτό και η θυσία μας πρέπει να εινε ανάλογη. Μή λυπάσαι λοιπόν για την αναβολή της πραγματοποιήσεως των ονείρων μας. Όταν ο καπνός της μάχης διαλυθή και τά κλαδιά της δάφνης μάς στεφανώνουν νικητάς, τότε τά όνειρά μας θά πραγματοποιηθούν και να είσαι

βεβαία πώς η μέρα αυτή θά είναι πολύ κοντινή.

Και όταν, αγαπημένη μου, στο ύψωμα της Κλεισούρας εξωρμούσα κρατώντας περήφανα την τιμημένη ελληνική λόγχην, δέν τό έκανα για τόν εαυτόν μου, για την πατρίδα. Οβίδες, όλμοι και χειροβομβίδες πέφτουν τριγύρω μας βροχή, τό χιόνι βαθύ μάς χώνει μέχρι τά γόνατα, η ομίχλη μάς κρύβει τούς *Ητταλούς*, η θύελλα μάς τυφλώνει, και όμως τά παιδιά της Ελλάδος προχωρούν, τρέχουν, κάνουν φτερά. Τό όνομα της Ελλάδος μας μάς φωτίζει τόν δρόμο, η αντάρα της μάχης μάς μεθά, τίποτα δέν μπορεί νά μάς σταματήσει ... Μά ξάφνου, νά! Νοιώθω πώς τό ποδάρι μου πέταξε στόν αέρα. Η γρήγορη όμως ματιά πού τού ερριξα, μέ πείθει πώς είναι στην θέση του. Τό αίμα αρχίζει πιά νά τρέχη! Βιάζεται για νά γράψη πάνω στό χιόνι λίγες γραμμές της νεοελληνικής δόξας! Η Ελλάδα μας είναι τόσο μεγάλη, τόσο δοξασμένη και η δόξα της γράφεται μόνο μέ αίμα! Είμαι πολύ περήφανος γιατί προσέφερα και λίγο αίμα για την δόξα της. Υπεράνω όλων η Π ατρίς...

Απειρα φιλιά,

δικός σου, Κώστας».

Εφ. Ελεύθερον Βήμα, 23.1.1941

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 156)

'Ο «πόλεμος» εναντίον τής λάσπης

Ο χειμώνας κεί πάνω στα αλασινικά αουνά ήταν πολύ ψυχρός και κρύος. Χιονίζε σχεδόν κάθε μέρα. Είχαμε από μιά κουαέρτα και μισό αντίσκηνο, δηλαδή 2 στρατιώτες δημιουργούσαμε ένα μικρό αντίσκηνο. Πηγαίνοντας σ' ένα χωριό, πού λεγόταν Καφέσκια, για να ξεκουραστούμε συναντήσαμε τρομερή λάσπη. Σέ κάθε αημα μας αουλιάζαμε όλοένα έμεις και τά μουλάρια.

Χωνόμαστε μέχρι τήν κοιλιά για να μην χάσουμε τά μουλάρια πού αούλιαζαν, μέ απεγνωσμένες προσπάθειες προσπαθούσαμε να τά σώσουμε. Μετά από διάστημα 4 ημερών φτάσαμε στα στενά της Κλεισούρας. Παράλληλα μέ τό δρόμο μας κυλούσε τά νερά του ό ποταμός' Αώος. Δεξιά από

τό δρόμο μας ορισκόταν τό πυροσολικό μας ενώ αριστερά και μετά τόν 'Αώο ορισκόταν ένα έλληνικό τάγμα πού μαχόταν μέ 'Ιταλούς. Θυμάμαι στι ερχόταν ιταλικά τάνκς από τά στενά της Κλεισούρας αλλά τό δικό μας πυροσολικό τά είχε επισημάνει. Σέ κάθε εμφάνιση τάνκς μιά Μίδα, πού εφευγε από τά δυνατά χέρια του έλληνικού πυροσολικού, ίμαν αρκετή για τήν καταστροφή.

Οι 'Ιταλοί επιμένουν. Αναγκάστηκε τότε ό 100ς λόχος, ό δικός μας, να τρέξει για ενίσχυση. Φθάσαμε στό πεδίο της μάχης στις 10 τό Οράδου. Κάν~με ένα κλοιό γύρω από τό τάγμα πού ήταν εκεί και αφήσαμε ένα ιταλικό σύνταγμα να εισχωρήσει στό κενό του κλοιού και τούς κάναμε επίθεση φωνάζοντας «ΑΕΡΑ». Όσοι δέ σκοτώθηκαν πιάστηκαν αιχμάλωτοι. 'Αφού σταθεροποιήσαμε τό μέτωπο, μετά από 2 μέρες, πηρε ό λόχος 612 αιχμαλώτους και τούς παραδώσαμε στην μεραρχία. Μετά εμείς ξεκινήσαμε για τήν Τρεμπεσίνα. Κάναμε τό σταυρό μας πού γλυτώσαμε από τόν «πόλεμο» εναντίον της λάσπης ...

Στέργιος Μυλωνάς

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 156)

Εν. Τ.Τ. 790 17/1/41

Σεβαστή μου μητέρα καλημέρα.

Χθές, πήρα την από 9/1/41 επιστολήν σας και χάρηκα πού είσθε όλοι καλά, ως και εγώ υγειαίνω. Επίσης προχθές, πήρα την φωτογραφία τής Ελενίτσας μου' πόσο χαριτωμένο είναι τό χρυσό μου και πόσο μεγάλωσε μέσα σέ 2 1/2 μήνες' δέν χορταίνω νά τήν βλέπω αλλά από τήν φωτογραφία φαντάζομαι τί γούστο θά έχη τώρα μέ τίς κουβέντες της.

Τά σέβη μου στόν Μπαμπά, Απόστολον, Λίτσαν και Παιδιά.

Σάς φιλώ

N. Παντελοδήμος

Νά μου γράψουν τά παιδιά τί δώρον πήραν μέ τά λεπτά πού τά εστειλα.

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 197)

... έπεσεν ηρωικώς υπέρ τής ελευθερίας ...

Μέτωπον 13/1/41

Αγαπητέ αδελφέ Μανώλη

Γειά σου

Πήρα δύο γράμματά σου και ευχαριστήθην πού είσθε καλά. Καί τώρα, θά σου γράψω σχετικώς διά τόν στρατιώτην μου Μάρκον Δισακιάν ο οποίος έπεσεν ηρωικώς εις τήν πρώτην μας μάχην.

Έπεσε ηρωικώς τήν στιγμήν όπου μέ τά χέρια του έβγαλε τούς πασσάλους τού συρματοπλέγματος διά νά ανεβούμε εις τά χαρακώματα τών ατιμών. Έπεσε πολύ κοντά μου. Σου τό γράφω τώρα, διότι θά τό διαβάσατε εις τās εφημερίδας.

Λοιπόν, αγαπητέ Μανώλη, νομίζω ότι η γυναίκα του ήτο έγκυος, και εάν τό παιδί παραμένει αβάπτιστο, λέγεις εις τούς δικούς του ότι γράφω, εάν θέλουν, νά τό βαπτίσης εξ ονόματός μου και νά ξοδεύσης από τά ιδικά μου λεπτά.

Εάν είναι αγόρι, νά βγάλης τού ηρωικού πατρός του τό όνομα, εάν δέ πάλι είναι κορίτσι, νά προτιμήσης Νίκη ή Ελευθερία, διότι δι' αυτά έπεσεν ενδόξως ο πατήρ του.

Και εάν ευρίσκεται η οικογένεια τού συγχωρεμένου οικονομικώς στενοχωρημένη, νά τήν βοηθήσης εκ των ιδικών μου χρημάτων, και νά φροντίσετε νά τήν βοηθήτε πάντοτε, διότι είναι αξία πάσης βοηθείας μία τέτοια οικογένεια, αφού ο αρχηγός της έπεσε ηρωικώς υπέρ τής ελευθερίας τής γλυκειάς μας Πατρίδος.

Ακόμη, νά φροντίσετε νά τού γίνη και μνημόσυνον ξεχωριστόν, εκτός από εκείνο πού θά κάμη η Πατρίς μας διά τούς ηρωικώς πεσόντες.

Εφ. Παγχιακή, Χίου, 5.2.1941

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 193)

Τώρα τα πράγματα αλλάξανε

18.2.41

Αγαπητέ μου Τάσο,

Με πολλή χαρά πήρα τό δελτάριό σου. Πιστεψέ με ότι πρό πολλού ήθελα νά σου γράψω, μά δέν ήξερα μήτε πού βρισκόσουν και υπηρετούσες, μήτε τήν δ/ση του σπιτιού σου. Τώρα, μέ ευχαρίστησιν επικοινωνώ μαζί σου και ξαναθυμούμαι τίς τόσο ευχάριστες στιγμές πού περάσαμε μαζί, τίς τελευταίες πρό παντός ημέρες του καλοκαιριού, όταν, πίνοντας στού Λαΐνη, συζητούσαμε για τόν πόλεμο και τήν θέση τής Ελλάδας μας. Τώρα, τά πράγματα αλλάξανε. Η παρέα μας, κατά τό πλείστον, σκόρπισε και μόνο η φοβερή νοσταλγία μάς αλληλοσυνδέει. Εσένα, δέν ξέρω πώς νά σε πώ, ευτυχή ή δυστυχή πού δέν δοκίμασες ακόμη τήν νοσταλγία της; Μάλλον ευτυχισμένο. Και σου εύχομαι νά μήν διακόψει τίποτα τήν ευτυχία σου, εκτός από τήν τελική νίκη μας, οπότε θά είσαι διπλά ευτυχισμένος. Ασχέτως όμως πρός αυτά τά υποκειμενικά, νομίζω πώς ένας πνευματικός άνθρωπος, και πρό παντός ένας πεζογράφος, πολλά θά είχε νά κερδίσει, ζώντας μέσα στην ατμόσφαιρα τής εκστρατείας και του πολέμου. Αυτά για σήμερα, αγαπητέ Τάσο. Θά έμαθες, βέβαια, τόν θάνατο του Παλαιοδημόπουλου. Λυπήθηκα φοβέρα.

Σέ φιλώ

Ανδρέας

Επιστολή τού Ανδρέα Καραντώνη προς τόν Τάσο Αθανασιάδη

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 198)

Σού στέλνω κάρταν, αδελφή,

καί άν θές, ευχαριστήσου,

ίσως καί βρεθούμε σύντομα

καί σύ, Αμήν! ευχήσου.

Πάρ' τήν φωτογραφίαν μου

καί βάρτην εις τόν τοίχο,

καί κάτσε καί περίμενε

πότε θά σου μιλήσω.

Στέλνω κορμίν χωρίς ψυχήν

καί σώμαν δίχως αίμαν

καί τήν φωτογραφίαν μου

νά θυμάσαι μέναν.

Συλλογή Κυριάκου Ντελόπουλου

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 198)

Στήν αγαπημένη μου

Πώς ήθελα, μικρούλα μου, νά εισ' εδώ κοντά μου

ν' ακούσης τήν καρδούλα μου, νά δής τά βάσανά μου.

Γιά στρώμα βάζουμε κλαριά, γιά μαξιλάρι πέτρα

καί γιά κλινοσκεπάσματα, μία μονή κουβέρτα.

Νάσουν εδώ στό γρέκι μου, νάσουν εδώ στην ράχη,

νά πάρης τό ντουφέκι μου νά πάς εμπρός στην μάχη.

Κι' άν τύχη σφαίρα εχθρική και κόψη τόν ανθό σου ...

Η Δόξα η Ελληνική στέφει τό μέτωπό σου.

Στρατιώτης Γιώργης Κομπόρης, 584 Τάγμα Πεζικού

Αρχείο Λάμπρου Κορομηλά

(«Μαρτυρίες '40-'41» των Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 198)

Μέ τέτοιο λαό ...

Από κάπου, 21-11-40

Από χθές, βρίσκομαι στον τιμημένο δρόμο που οδηγεί στην μάχη των αδελφών μας.

Τίποτα μή σκέφτεσαι, μή λογαριάζης. Η Παναγία μάς σκεπάζει όλους με τὰ άγια φτερά της προστασίας της. Όσο πλησιάζομε, τόσο βρίσκομαι πιό κοντά στην πραγματικότητα.

Ο ενθουσιασμός και η παλληκαριά του στρατού μας είναι αφάνταστη. Τά τραίνα διαρκώς επιστρέφουν από τό Μέτωπο γεμάτα Ιταλούς αιχμαλώτους. Νά τους δήτε, θά τους λυπηθήτε, σε τέτοια ψυχική και σωματική κατάπτωση ευρίσκονται.

Φιλήσατέ μου όλους. Στον αδελφό μου νά πήτε πώς πρέπει νά είναι υπερήφανος που είναι φαλαγγίτης. Τό τί προσφέρουμε σήμερα στον Εθνικόν αγώνα, Φαλαγγίτες και Φαλαγγίτισσες δέν λέγεται. Μάς γεμίζουν δώρα σε κάθε σταθμό όπου περνούμε, μάς τραγουδούν, μάς διασκεδάζουν, μάς εξυπηρετούν σε βαθμόν αφάνταστο, μάς ραίνουν με λουλούδια, μάς κατευοδώνουν με ευχές. Πιστέψατέ με, πώς πιότερα ρούχα μου δώρησαν παρά που είχα. Τέτοια συγκινητική ενότητα των αγνώστων αυτών κοριτσιών και αγοριών, που η μόνη μας επαφή είναι η ΕΛΛΑΣ ... δέν ματαγίνεται, για όλους μας και υπεράνω

όλων, είναι πρωτοφανής, τουλάχιστον στά μάτια τής δικής μας γενεάς. Μία άγνωστη κοπέλλα μου δώρισε, κάπου καθ' οδόν, ένα σκούφο πού ούτε κουρσούμι δέν τόν περνά. Σκεπάζει τό κεφάλι, τά αυτιά, τόν λαιμό, τό στήθος καί τήν πλάτη. Τέτοια δίδουν σ' όλους τούς στρατιώτες. Γάντια, φανέλλες, κάλτσες, περιοδικά, βιβλία, τσιγάρα, μπισκότα, κονιάκ, απαραίτητως σέ κάθε σταθμό, οι Φαλαγγίτισσες θά κεράσουν όλο τόν στρατό. Μέ τέτοιο λοιπόν λαό, μέ τέτοια αδελφοσύνη Εθνική, πώς μπορεί ποτέ νά μή νικήσωμε;

Απόδειξις είναι ότι νικούμεν καί θά νικούμεν συντριπτικά τούς απειραρίθμους Ιταλούς καί θά νικούμεν πάντοτε γιατί ο Θεός καί η Παναγία είναι μαζί μας.

Οι στρατιώτες μας πολεμούν τώρα, στην πρώτη γραμμή.

Τιμή καί δόξα στό νησί μας.

Υπογραφή

Υ.Γ. Στην αδελφή μου, νά πήτε νά πλέκη, νά πλέκη, νά πλέκη, από τό πρωί ώς τό βράδυ.

Εφ. Η Πρόδος, Χίου, 6.12.1940

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 200)

22.12.1940

Αγαπητή μου Κική,

Είναι δύο-τρεις μέρες που δεν έλαβα γράμμα σας. Είμαι πολύ καλά, εδώ έχουμε χιόνι σαν Ελβετία' τό περίεργο είναι πως δεν κρυώνω. Τό φαΐ μας είναι πολύ καλό, τώρα μάλιστα που έλαβα και τὰ συμπληρώματα που μου στείλατε, είμαι θαυμάσια. Μέλι δεν μου στείλατε. Καί μπογιές που σου έχω γράψει, καθώς και δύο-τρία άλλα πράγματα που τὰ χρειάζομαι, πιστεύω νά τὰ στείλετε μ' άλλα δέματα. Εάν ήσουν εδώ, θά σου άρεσε πολύ. Τά τοπία είναι πολύ ωραία, και τό λέω εγώ που ξέρεις πως δεν αγαπώ τὰ χιόνια. Πώς διασκεδάζεις εσύ; Νά μην ανησυχείς ούτε νά λυπάσαι που δεν είμαι κοντά σας. Είμαι καλά εδώ. Σάς τό λέω ειλικρινώς.

Σάς φιλώ πολύ

Γιάννης.

Γράμμα τού Γιάννη Τσαρούχη στην οικογένειά του.

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 201)

Πρέπει να δώσουμε κάτι πιο πολύ από τον εαυτό μας.

Με την πιο μεγάλη συγκίνησι, με την πιο μεγάλη χαρά διάβασα τό δελτάριο σας. Με τις συνεχείς μετακινήσεις μας αργούμε πάντοτε να λάβωμε τά γράμματά μας καί να απαντήσωμε, μά πάντα διδομεν την πιο γρήγορη απάντησι προχωρούντες στόν πιο γρήγορο δρόμο τής νίκης, πού γεμίζει την ψυχή μας κάθε λεπτό με τις γλυκές συγκινήσεις. Καθένας ξέρει καλά πώς κάθε τί μεγάλο δέν επιτυγχάνεται με μικροῦπολογισμούς καί λίγες θυσίες. Ξέρουμε όλοι ότι πρέπει να δώσουμε κάτι πιο πολύ από τον εαυτό μας. Η σκέψι για τό σπίτι, για την μητέρα μας, για κάθε τί δικό μας, φεύγει, χάνεται ολότελα για να προσθέσει δυνάμεις σε ένα δημιούργημα πού φθάνει για μάς τά όρια τού θείου καί έρχεται σε στιγμές αναπαύσεως να διώξη κάθε κούρασι καί κόπο, να μάς δώση δυνάμεις νέας, ανεξαντλήτους για τον τελικό μας θρίαμβο. Πόσο λυπάμαι πού σταματώ. Τό κεράκι πού μου φέγγει, φθάνει στό τέλος του καί δέν βλέπω πιά να συνεχίσω.

Μετά μεγάλου σεβασμού

Δεκανεύς Ιωάννης Ζαχαρόπουλος

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 205)

Μέ προέτεινε για προαγωγή επ' ανδραγαθία

Επιστολή αξιωματικού:

Σεβαστή μου μητέρα,

Ο Συνταγματάρχης μου μέ προέτεινε για προαγωγή στον ανώτερο βαθμό επ' ανδραγαθία, διότι ενεργήσας εξ ιδίας πρωτοβουλίας αντεπίθεσιν εναντίον υπερτέρου εχθρού, εξηνάγκασα αυτόν εις άτακτον υποχώρησιν, συλλαβών αιχμαλώτους και κυριεύσας μίαν πολεμικήν σημαίαν τού εχθρού, ως και άλλα λάφυρα,

Τώρα, μητέρα μου, ήθελα να ζούσε ο πατέρας μου, για να έβλεπε, αυτός που σκοτώθηκε δοξασμένος στο πεδίο της μάχης, ότι ήλθε τώρα η σειρά τού γιου του να εξακολουθήσει τον ίδιο δρόμο. Ελπίζω να κάμω πιο πολλά ακόμη.

Εφ. Ο Τύπος, 19.11.40

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 205)

Πόλεμος είναι και, πρώτα απ' όλα, πρέπει να σώσουμε την Πατρίδα

Αδελφέ Κώστα,

Μη στενοχωρείσαι πού μάς επήρε η επίταξη τού αυτοκίνητο. Πόλεμος είναι και, πρώτα απ' όλα, πρέπει να σώσουμε την Πατρίδα μας, από τὰ βρωμερά ιταλικά νύχια, κ' ύστερα έχει ο Θεός. Θά ξαναφτιάξουμε τις δουλειές μας και θά ζήσουμε ελεύθεροι και υπερήφανοι. Άλλωστε όλες τις ζημιές μας θά μάς τις πληρώσει ο Μουσσολίνι, όταν θά τού επιβάλλουμε μέ την λόγχη μας, τούς όρους τής ειρήνης.

Εφ. Ο Τύπος, 19.11.1940

(«Μαρτυρίες '40-'41» τών Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 205)

Έτρεξα 'δω πάνω, νά πολεμήσω

(Απόσπασμα από τό γράμμα ενός πολεμιστού μας, πρώην κρατουμένου τών Φυλακών Χατζηκώστα)

«... Κι' όταν έπεσα στην φυλακή, διερωτήθηκα αν αυτό ήταν τό τέλος μου. Αν δηλαδή, πάν ό,τι είχα ν' απολαύσω τό απήλαυσα, πάν ό,τι είχα νά προσφέρω, τό 'χα δώσει ... Κι' όμως κάτι μου 'λεγε μέσα μου, πώς ο ρόλος μου δέν είχε τελειώσει, πώς ο προορισμός μου ήταν άλλος.

Κι'

έδωσε ο Θεός και βγήκα, κ' η Πατρίδα χρειάστηκε τις υπηρεσίες μου.

Κι'

έτρεξα 'δω πάνω, νά πολεμήσω γι' αυτήν τήν αιώνια πατρίδα τών ανδρείων, πού συχαμερά όντα, σαύρες φαρμακερές βάλθηκαν νά καθυποτάξουν ... Πόσο εξαγνίζεται κανείς εδώ απάνω, όταν πολεμά νά διώξη τό σκοτάδι πού θέλει νά σκεπάσει τήν φωτοβόλο, τήν καθάρια, τήν άσπιλη ΕΛΛΑΔΑ ΜΑΣ.

«ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΑΛΟ», Αθήναι, 14 Φεβρ. 1949.

(Συντάσσεται και εκδίδεται από τους κρατούμενους Φυλακών Συγγρού).

(«Μαρτυρίες '40-'41» των Κ. Χατζηπατέρα & Μ. Φαφαλιού, σελ. 206)